

Erästä ammatista ja sen yleisöstä

Timo Muhonen

Kevät tuo joka vuosi maastoon maata käsityönä kaivavat ammattilaiset. Arkeologeja on Suomessa vähän, mutta silti he saavat vuosittain työnsä kautta suhteellisen mukavan määrän julkisuutta. Tämä on luonnollisesti hieno asia, sillä yleisen tietoisuuden lisääminen omasta tutkimusalasta on tärkeässä osassa ajatellen yleisön suhtautumista siihen. Tällä voidaan myös vaikuttaa mm. muinaismuistoja koskevan informaation levittämiseen ja siten estää niiden tietämättömyydestä johtuvaa tuhoutumista. Yleisen arkeologiatietoisuuden lisäämisellä lienee positiivinen vaikutuksensa myös tutkimusbudjetteihin, joskin varmasti viiveellä.

Vaikka arkeologia ei salatiedettä olekaan, tuntuu valitettavan harvoilla olevan käsitys siitä, mitä alan ammattilainen tekee kentällä ja kirjoituspöydän ääressä. Ehkä tämä seikka on yleisön arkeologiaan kohdistamaa mielenkiintoa lisäävä tekijä, mutta ei varmastikaan ainoa sellainen eikä kriittinen yleisön kiinnostuksen säilyttämisen ja kasvattamisen kannalta. Innostus omiin juuriin ja laajemmin koko maan historiaan näyttäytyy vaikkapa sukututkimuksen ja erilaisten yleisötapahtumien saavuttamien kävijämäärien kautta – jo vuosia onkin puhuttu eräänlaisesta historiabuumista. Menneisyyden kiehtovuuden osuutta arkeologiaa kohtaan tunnetussa mielenkiinnossa on toki vaikea mitata. Ehkä kyseessä on alan ja ammattilaisen muodostama kokonaisuus, jonka osien erottelu ei tässä tapauksessa ole tärkeää. Tärkeää alan statuksen kannalta on se, että kenttätöitä ovat ainakin pienimuotoinen merkkitapaus, kaivettiinpa sitten pienen kunnan syrjäkylillä tai kaupungin keskustassa. Kuopan reunalle ilmestyvät usein sekä paikalliset asukkaat että lehdistö. He ovat tuskin paikalla pelkästä kohteliaisuudesta.

Arkeologin ammatti on moniin professioihin verrattuna harvinainen, mutta se poikkeaa lisäksi monista muista ammateista seuraavalla tavalla: yleisöllä on harvoin mahdollisuutta päästä seuraamaan läheltä esimerkiksi kirurgin tai lentokapteenin työtä. Arkeologia on ainakin lähtökohdiltaan yleisöystävällistä, sillä kenttätöalue mielletään helposti tilaksi, jonne kuka tahansa saa tulla, katsomaan ja kysymään – ja useinhan näin onkin. Mutta pelkkä mahdollisuus tutustua arkeologin akateemiseen lapionkäsittelyyn ei riitä syyksi siihen, että kuopan reunalle ilmestyy ihmisiä – yhtä lailla syy esimerkiksi terveyskeskuksessa käymiseenkin löytyy muualta kuin siellä työskentelevistä henkilöistä. Arkeologian tapauksessa syyt löytyvät syvemmältä myös konkreettisesti: alan työn yliglorifioimisen uhallakin uskon, että yhdeksi syyksi riittää maan alta paljastettavan menneisyyden kiehtovuus. Pelkät ihmiset eivät siis ole ainoa eivätkä varmaankaan suurin syy yleisön ja lehdistön kaivauksille ilmaantumiseen (joskin monet erittäin positiiviset kommentit arkeologin jännittävästä työstä kannustavat ajattelemaan asiaa myös arkeologin, ei pelkästään arkeologian osalta). ”Mitä on löytynyt?” on yksi useimmin kaivauksilla esitetyistä kysymyksistä, ja se kertoo paljon siitä, minkälainen arvo maan povesta löydettävillä asioilla monien ihmisten mielissä on.

Kaikki eivät luonnollisestikaan ole kiinnostuneita menneisyydestä, eikä kaikki yleisön antama palaute ole tietenkään positiivista. Sanoma verorahojen haaskauksesta käy arkeologeille tutuksi jo ensimmäisiltä kaivauksilta lähtien, samoin huomiot kaivinkoneella kaivamisen nopeudesta lastalla kaapimiseen verrattuna. Kritiikki ei kuitenkaan tapa, ja välillä se voi jopa herättää kaikkien työhön oleellisesti kuuluvan kysymyksen: miksi ja kenelle minä teen tätä työtä? Kritiikki voi myös antaa aihetta miettiä sitä, miten voimme entisestään edistää alan julkisuuskuvaa ja sitä kautta parantaa omia työskentelyedellytyksiämme. Vastauksen voi tarjota esimerkiksi PR-arkeologian kehittäminen. Lähtökohdat – alan ja sen tulosten kiinnostavuus – ovat ainakin hyvät.

